

Frans Kooijmans overleden

Na een kort ziekbed overleed ruim negentig jaar oud op 24 december 1997 in Den Haag Frans-Pieter Johannes Kooijmans. Op de overlijdensaankondiging had de familie laten zetten 'Tot het laatst van zijn leven voelde hij zich verbonden met zijn grote hobby: vogels kijken'. Treffender had niet gekund. Tot enkele weken voor zijn overlijden ging Frans er regelmatig op uit en vertelde hij enthousiast en opgeruimd over zijn belevenissen met vogels. Uit telefoongesprekken kwam naar voren dat hij alles wat met vogels te maken had deksels goed bleef volgen. Dat deed hij ook vijftienzeventig jaar geleden, zodat wij met recht kunnen stellen dat Frans Kooijmans het grootste deel van deze eeuw actief bij de Nederlandse avifauna betrokken was. In die eeuw zag hij veel in dit land veranderen, ook ten aanzien van die avifauna.

Frans Kooijmans werd geboren in Dordrecht op 23 september 1907.

Hij groeide op in Den Haag, waar hij deel uitmaakte van de fameuze groep jongeren rond de leraar G.J. Tijnstra. Men leze Voous (1995) erop na welke betekenis deze groep had voor het ornithologisch onderzoek in Nederland in de jaren twintig. Dat onderzoek ging grotendeels per

F.P.J. Kooijmans fotografeert bij 'Flaauwers' bij het Stoommaal op Schouwen-Duiveland, 29 augustus 1937.

Foto: R. ten Kate, coll. Natuur- en Vogelwacht Schouwen-Duiveland.

fiets. Schrijver bracht later menige avond met Frans door om te luisteren naar belevenissen tijdens deze tochten, die voerden door een ander Nederland. De verhalen gingen over Grielen in de duinstreek, Goudplevieren in De Peel, Nachtzwaluwen en Grauwe Klauwieren rond Den Haag alsmede Grote Sterns in de Inlagen op Schouwen.

In 1984 legde Frans iets over die ervaringen vast. In dit verslag komen ook onderkoeld aan bod een ornithologische fietsexcursie naar vogelgebieden in Zweden alsmede de beroemd geworden tocht naar Angmagssalik, Oost-Groenland, waar Niko Tinbergen en zijn vrouw verbleven. Denkend aan Frans Kooijmans komen twee zaken prominent naar voren: zijn foto's en het voormalige natuurreserveaat De Beer. Frans was een pionier-vogelfotograaf, die werkte met zelfge-

van één van hen een aangeschoten Aalscholver rapporteerde, bleek de Schollevaar geringd te zijn. Dit voorval inspireerde Cor óók vogels te gaan ringen. Dat was in 1929 en de eerste jaren werden vooral nestjongen van moeras- en watervogels geringd. In 1937 kreeg Cor van een oude vogelvanger een Noorse ring van een Kievit, die hij clandestien had gevangen. Dat gaf de stoot tot de oprichting van het Kievitenringstation Reeuwijk. Met behulp van die oude, ervaren Kievitenvanger werden er in het najaar van 1938 reeds 680 vogels geringd.

In de periode 1940-1960 werden meer dan 10.000 Kieviten gevangen, geringd en werd geslacht en de leeftijd geregistreerd. Daaruit zijn interessante gegevens over trek, trekroutes en leeftijdsopbouw voortgekomen. Er was veel belangstelling uit binnen- en buitenland voor de vangtechniek en de resultaten van het ringwerk. In die jaren is er veel gepubliceerd over dit ook visueel boeiende 'handwerk'.

Na die periode liepen de vangsten terug. Cor - en tot op heden ook zijn zoon Henk - bleven echter deze vangmethode uitoefenen. Cor werd ook bekend door het ringen van grote aantallen jonge Woudaapjes. De Reeuwijksche Plassen vormden daarvoor destijds een bolwerk.

Naast zijn belangstelling voor vogels was Cor ook op andere terreinen actief. Zo was hij medeoprichter en bestuurslid van de Natuurwacht Reeuwijk. Ook zette hij zich in voor de belangen van de Binnen-Visserij.

Cor heeft een arbeidzaam leven achter de rug. Zijn hobby's bedreef hij naast een verantwoorde baan in Gouda.

Na zijn pensionering keerde hij naar zijn geboortegrond terug. Hij woonde weer aan de 's-Gravenbroekse Weg, waar zoen Henk en schoondochter Tineke de scepter zwaaiden. Zij hebben ervoor gezorgd dat hij zijn laatste levensjaren, toen zijn gezondheid ernstig te wensen overliet, daar kon blijven.

Met het heengaan van Cor van der Starre is iemand overleden, die kans zag een drukke werkring te combineren met zijn hobby, zodanig dat daaruit waardevolle wetenschappelijke gegevens zijn voortgekomen.

Bovendien zullen vele vogelaars met mij met plezier terugdenken aan de uren die ze mochten doorbrengen op de 'kievitakker' bij Cor van der Starre.

A. Veenstra

Genzenflapper gesnapt

In Bunschoten is een 65-jarige man bekeurd wegens het illegaal ganzenflappen.

Genzenflappen is een manier van vangen van ganzen met een net. Dit gebeurt normaal onder toezicht van een ambtenaar van de gemeente met het doel de dieren te ringen. De Bunschotenaar was echter op eigen houtje op flapperspad gegaan. Toen de politie hem staande hield, was hij in het bezit van vijf ganzen. Naar zijn zeggen waren de dieren bestemd voor consumptie.

Bron: Dagblad De Telegraaf, 16 januari 1998.

'Kooij' in de Hierdense Beek, 1935.
Foto: Niko Tinbergen.

'Kooij' aan Veluwemeer bij Hoophuizen, circa 1938-1940.

Luuk Tinbergen en 'Kooij' met dode Brandgans, 20 januari 1929.
Foto: Niko Tinbergen.

'Kooij' met Han Weyman op Noorderstrand, ± 1927.
Foto: Niko Tinbergen.

V.l.n.r. Emelie, Kees Vader, Jan P. Strijbos, Wim van Dobben, Frans Kooijmans, Jan Bouma, onbekende Tesselaar en Nelts Tuinenburg.
Foto: Jan P. Strijbos.

Van links naar rechts, Martien Rutten, Wim Stam, Niko Tinbergen en Frans Kooijmans, vogelfotografen in slaglinie, 'De Beer', augustus 1930.

Foto: Jan P. Strijbos.

maakte tele-apparatuur. Zijn vogelfoto's worden nog afgedrukt, hetgeen veel wil zeggen in een tijd, die ademstokkende foto's oplevert. Bij een onlangs in 'Dutch Birding' verschenen artikel over Vorkstaartmeeuwen, was de beroemde op 13 december 1929 in Scheveningen genomen foto van een eerstejaars vogel, terecht weer opgenomen (Hoogendoorn 1995). Vogelfoto's van Frans Kooijmans vinden wij onder andere in 'Sea-Birds' (1954) en de 'Atlas van de Europese Vogels' van professor dr. K. H. Voous (1960). Toen het tijdschrift 'Sterna' in 1995 een foto opnam van de Flauwers Inlaag, gemaakt in 1937, kon men op die foto Frans Kooijmans zien, in vol ornaat compleet met zelfbouwtelelens. Later gaf Frans commentaar op die foto. In het volgende nummer van Sterna verscheen een brief, geschreven in een schitterend handschrift, dat leerlingen van thans stellig niet meer wordt aangeleerd.

Op dit moment vindt overleg plaats met de fami-

'Kooij' met Carl van 't Oever op Texel.

lie hoe de unieke fotocollectie van en door Frans Kooijmans bijeen kan blijven, gearhiveerd voor de toekomst. Want afgezien van enkele decennia Nederlandse ornithologische historie, zijn ook van groot belang de foto's van De Beer, waar Frans en zijn tijdgenoten jaren doorbrachten.

Via het boek 'Het Vogeleiland', waaraan hij meewerkte, kunnen wij thans pogen ons een beeld te vormen welke avifauna de bezoekers van De Beer aantreffen. Zo huisden in 1939 achthonderd paren Strandpleviereren op de kop van Rozenburg (Strijbos 1943), ruim tweemaal de broedpopulatie van het huidige Nederland (Meininger & Arts 1997). Jan P. Strijbos (1978) heeft later, toen De Beer was geliquideerd, nog eens beschreven welke belevenissen van niet-ornithologische aard hij, Frans Kooijmans en hun vrienden overkwamen.

Ondanks dat Frans Kooijmans bleef in zijn lange leven, waarin vogels centraal stonden, veel heeft zien verdwijnen en verarmen, opgeruimd en goedgegemutst. Frans was 'een vrolijke Frans', altijd te vinden voor iets aparts.

In 1937 fotografeerde hij in de Hoeksche Waard een bewoond ooievaarsnest. Een van de foto's toonde ook een groepje kinderen. Een halve eeuw later kwam de bewuste foto in de streekkrant, naar aanleiding waarvan alle kinderen bijeenkwamen. Frans verscheen ook op die happening, met voor ieder een afdruck.

Ook was hij tolerant. Voorjaar 1992 deed een Sneeuwuil de Maasvlakte aan. Bij de vogelaars die de eerste zaterdag ter plekke samendromden om van de vogel te genieten, bevond zich ook Frans. Maar opgejaagd door vogelfotografen, raakte de Sneeuwuil in de loop van de ochtend, althans voor die dag, buiten waarnemingsbereik. Onder de teleurgestelde vogelaars werd die ochtend tamelijk veel onvriendelijks over vogelfotografie gezegd. Maar niet door Frans, die eveneens een vergeefse reis naar de Maasvlakte had te verwerken. Hij reageerde laconiek. Wellicht omdat hij zelf op een eerbiedwaardige staat van dienst als vogelfotograaf kon terugzien en hij deksels goed wist wat er in vogelfotografen omgaat.

GLO.

LITERATUUR:

- Beekman, F. (1996):** Spuiboezem Flauwers. Sterna 41: 1.
- Beusekom, G. van, F.P.J. Kooijmans, F.P.J. Rutten & N. Tinbergen (1930):** Het Vogeleiland. Schoonderbeek, Laren N.-H..
- Fisher, J. & R.M. Lockley (1954):** Sea-Birds. Collins, Londen.
- Hoogendoorn, W. (1995):** Meerdaags verblijf van Vorkstaartmeeuwen in Nederland. Dutch Birding 17: 11-15.
- Kooijmans, F.P.J. (1984):** Zo, hebben jullie je verstaan... Vogels 23: 158-161.
- Meininger, P.L. & F.A. Arts (1997):** De Strandplevier *Charadrius alexandrinus* als broedvogel in Nederland in de 20e eeuw. Limosa 70: 41-60.
- Ouweneel, G.L. (1990):** Foto. Vogels 60: 227.
- Ouweneel, G.L. (1992):** Sneeuwuilperikelen. Het Vogeljaar 40: 137.
- Ouweneel, G.L. (1996):** Frans Kooijmans. Sterna 41: 34-35.
- Strijbos, J.P. (1943):** Nieuws van de Dwergmeeuw. In Weer en Wind 7: 193-198.